

МІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра психології, педагогіки і фізичного виховання

КУРСОВА РОБОТА з психології

на тему: «Особливості структури мотиваційної сфери успішних учнів»

Студентки 3 курсу групи СОа 18-20

педагогічного факультету романо-германської та

української філології напряму підготовки

«Англійська мова та література»

спеціальності «Середня освіта»

Полюк Діани Русланівни

Науковий керівник: к.психол.н., доцент Шевчук В. В.

кафедра психології і туризму

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____ Оцінка ЄКТС: _____

Члени комісії:

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1.Сутність мотивації навчальної діяльності.....	5
1.1.Мотивація як фактор впливу на ефективність навчання.....	5
1.2. Загальні підходи до дослідження мотиваційної сфери особистості.....	6
1.3. Визначення пріоритетних мотивів.....	7
1.4. Зв'язок мотивації з пізнавальними потребами особистості та різними видами діяльності.....	8
1.5. Оптимальна структура мотиваційної сфери молодшого та старшого шкільного віку.....	9
Розділ 2. Джерела мотивації.....	12
2.1 Інтерес до змісту матеріалу.....	12
2.2 Особливості психіки особистості школяра до сприймання інформації....	14
Розділ 3. Стійкість навчальної мотивації.....	17
3.1 Емоційний компонент як найбільш чутливий до стимулюючих впливів.....	17
3.2. Соціальний компонент як складова мотиваційної сфери.....	18
Висновки	22
Список використаних джерел	24

Вступ

Актуальність дослідження. Найважливіша умова успішного навчання у школі – наявність відповідних мотивів вчення, ставлення щодо нього як до суттєвої, значимої справи, прагнення набуття знань, інтерес до певних навчальних предметів. Тільки за наявності навчальної мотивації учень стає суб'єктом вчення, а вчення – цілеспрямованою діяльністю.

Сучасний освітній інститут влаштований досить технологічно, скрізь простежується доросла ініціатива, експансія культури на природні, спонтанні форми поведінки того, хто навчається, що, проявляється в його безумовному відчуженні. Під відчуженням учня від навчального процесу проявляється те, що у учня відсутня можливість знайти своє місце в навчальній обстановці, на якому його б сприйняли таким, яким він є, зберігаючи і розвиваючи свою ідентичність, потенціал і можливості для самореалізації та самоактуалізації

Дану проблематику вивчали М. Заброцький, С. Занюк, Г. Костюк, С. Максименко, М. Яницький, У. Барбуто, К. Клакхон, М. Рокич, М. Алексеєва, В. Моргун, С. Москвичов, Т. Баларич, І. Меліхова, М. Гусаренко, В. Шуба, В. Мерлін, М. Матюхіна, Л. Фрідман та ін.

Метою роботи є визначення особливостей мотиваційної структури успішних учнів.

За для досягнення мети необхідним є виконання наступних **завдань**:

- визначити мотивацію, як фактор впливу на ефективність навчання.
- дослідити загальні підходи до дослідження мотиваційної сфери особистості.
- здійснити визначення пріоритетних мотивів.
- охарактеризувати зв'язок мотивації з пізнавальними потребами особистості та різними видами діяльності.
- дослідити оптимальну структуру мотиваційної сфери молодшого та старшого шкільного віку.
- окреслити інтерес до змісту матеріалу.

- охарактеризувати особливості психіки особистості школяра до сприймання інформації.

- дослідити емоційний та соціальний компоненти, як найбільш чутливий до стимулюючих впливів.

Об'єктом роботи є мотиваційна сфера в навчанні.

Предметом роботи є мотиваційна структура успішних учнів.

В процесі роботи використані загально-наукові та спеціальні **методи дослідження**. Для розкриття теми використаний, зокрема, діалектичний та матеріалістичний метод, а також системно-структурний, порівняльний, логічний та структурно-функціональний.

Структура роботи: вступ, два розділи з підрозділами, висновок та список джерел.

Розділ 1. Сутність мотивації навчальної діяльності.

1.1. Мотивація як фактор впливу на ефективність навчання.

Існують різні умови розвитку навчальної мотивації сучасного учня:

1. Розвиток самостійності та самоконтролю, який навчається; надання свободи вибору; надання можливостей ухвалювати самостійні рішення. Навчається та її батьки (оскільки характер ставлення батьків до шкільного навчання безпосередньо позначається мотивації дитини) повинні мати можливість вибору рівня програми навчання, видів завдань, форм контролю. Свобода вибору дає учню відчуття себе головним у конкретній ситуації, випробувати почуття самодетермінації.

2. Відсутність зовнішнього контролю чи максимальне його зняття. Варто відмовитись від нагород та покарань за результати навчання. Оскільки це послаблює внутрішню мотивацію. Зовнішні нагороди та покарання потрібні не для контролю, а для доказу учня успішності його діяльності та рівня компетентності. Покарання повинні бути відсутніми в тому випадку, якщо у учня сталася невдача або він не зміг вирішити навчальне завдання, оскільки невдача сама по собі є покаранням.

3. З запиту постає завдання навчання. Значним для учня мають бути знання та потреби про результати його навчальної діяльності. З етапом дорослішання у учня формується така важлива потреба, як структурування майбутнього, визначається все більш далека життєва перспектива, при цьому уявлення про навчання та її підсумки є одним із головних кроків на життєвому шляху. Таким чином, чим старший, тим більше сформована мотивація.

4. Творчий підхід до викладу навчального матеріалу; використання пізнавальних ігор, міркувань та суперечок; розбір ситуацій із життя. Заняття слід організувати те щоб навчаючий отримував задоволення від спілкування з педагогом.

6. Учні повинні отримувати заохочення за власні старання та успіхи, заохочуються не стільки здібності, скільки докладені зусилля. Покарання повинні бути спрямовані на те, щоб учня хотів досягти успіху, а не уникав невдач. Для будь-якої людини значущими є думка та оцінка оточуючих, без оцінки складніше зрозуміти, що від тебе вимагається. Соціально бажана поведінка виникає завдяки похвалі та підтримки, що навчається починає прагнути отримати схвалення.

Тому важливо, щоб педагог заохочував і підкріплював досягнення учня, при цьому не порівнюючи того, хто навчається з іншими, а спираючись на попередній досвід цього учня побудований з власних невдач і помилок. При побудові такої стратегії навчання, що навчається не боїться своїх невдач і прагне успіху, у результаті мотивований на навчальну діяльність.

7. Важливою умовою розвитку навчальної мотивації учня є педагог та її ставлення до викладання. Педагог має бути взірцем внутрішньо мотивованої діяльності досягнення. Тобто це має бути особистість зі схильністю до педагогічної діяльності та власною зацікавленістю у намічених цілях, високим професіоналізмом та впевненістю у своїх силах.

8. Диференціація навчання. Не можна пропонувати різним учням однакове завдання оскільки оволодіння матеріалом відбувається в усіх із різною швидкістю. Якщо не зважати на індивідуальні особливості цієї категорії учнів, не здійснювати диференційовану роботу з ними на заняттях, не допомагати своєчасно, то незабаром учні почнуть відставати [6, с. 114]

1.2. Загальні підходи до дослідження мотиваційної сфери особистості.

Важливою умовою всебічного розвитку є наявність мотивації. Відомо, що навчальна діяльність займає майже всі роки становлення особистості. Мотиваційна готовність до шкільного навчання – це показник, що визначає рівень бажання відвідувати шкільний заклад, розуміння шкільних правил та

рівень їх прийняття. Здобуття освіти є неодмінною вимогою до будь-якої особистості, тому проблема мотиваційної готовності до школи є однією з центральних у педагогіці[2,с .45].

Мотивація як процес зміни станів і відносин особистості ґрунтується на мотивах, під якими розуміються конкретні причини, спонукання, що змушують здійснювати вчинки, домінування груп мотивів залежить від часового періоду та суспільства, групи мотивів перебувають у динамічному зв'язку між собою. З цього поєднання виникає рушійна сила вчення.

Мотив досягнення успіху сприяє великим досягненням і вважається сприятливішим для особистісного розвитку. Формування цього мотиву відбувається саме у молодшому та середньому шкільному віці головним чином у ході навчальної діяльності. Це є головною особливістю мотиваційної сфери молодшого та середнього школяра з погляду новоутворень особистості.

1.3. Визначення пріоритетних мотивів.

Класифікувати мотиви, що діють у системі навчання, можна за різними критеріями. За видами виділяються соціальні та пізнавальні мотиви.

За рівнями ці мотиви поділяються на:

1. Широкі соціальні мотиви (відповідальність, обов'язок, розуміння соціальної значимості вчення). Особистісне прагнення утвердитися у суспільстві;

2. Вузькі соціальні (або позиційні) мотиви (прагнення зайняти свою нішу, здобути визнання людей);

3. Мотиви соціального співробітництва (спілкування з оточуючими орієнтація на співпрацю, відстоювання своєї позиції у класі); У практичній педагогіці ці мотиви об'єднуються в групи за спрямованістю та змістом:

1. Соціальні (соціально-ціннісні);
2. Професійно-ціннісні;
3. Пізнавальні;

4. Естетичні;
5. Комунікаційні;
6. Статусно-позиційні;
7. Традиційно-історичні;
8. Утилітарно-практичні.

Принцип мотивації до навчальної діяльності передбачає те, що завдання та різні завдання мають бути цікаві тим, хто навчається та визначається пріоритетністю. Вся організація навчання спрямовано добровільне включення що навчається в діяльність. Достатня сформованість мотиваційної готовності є важливим аспектом психологічної готовності до шкільного навчання[9, с.87].

Від мотиваційної готовності залежить формування уявлень та знань про школу. Вона визначає цілі учня, а в подальшому розвитку та його успішність у школі. Частою причинною неуспішності є незрілість і не готовність дітей до навчання. Саме від сформованої навчальної мотивації залежить подальше становлення особи дошкільника.

Отже, навчальна мотивація впливає як на розумовий розвиток дитини, а й у соціальний, і духовно моральний розвиток

1.4. Зв'язок мотивації з пізнавальними потребами особистості та різними видами діяльності.

Взаємодії учня з навчальною діяльністю можна назвати навчальним процесом (не просто знання, які повідомляються, а знання про своє незнання і про те, як можна дізнатися). Той, хто навчається, поступово повинен навчитися вчитися. Для суб'єктивного процесу пізнання потрібно утримувати учня і стежити, щоб він був завжди причетний. Причому ця причетність має розвиватися, це ми і називаємо навчальною мотивацією.

Таким чином, наявність навчальної мотивації визначає причетність дитини до навчального процесу. Відсутність причетності до процесу відбувається через відсутність навчальної мотивації. Як справедливо

зазначала Р. А. Цукерман, мотивація, обумовлена головним чином нової соціальної роллю школяра, втрачає свою значущість оскільки може підтримуватися постійно. Навчальна діяльність стає значимою для учня формуються мотиви, що надають навчанню важливий сенс, але це своє чергу є необхідною умовою ефективного процесу вчення[11, с.145].

При вступі до школи в дітей віком переважають широкі соціальні мотиви виражаються вони у що у старшому дошкільному віці потреби зайняти нове становище серед оточуючих, саме становище школяра, і прагнення виконувати пов'язану з цим становищем серйозну, суспільно значиму діяльність. Інакше кажучи, мотиваційна сфера суб'єкта навчальної діяльності чи його мотивація як багатокomпонентна, а й різнорідна, що вкотре переконує у складності як її формування та обліку, і навіть адекватного аналізу.

1.5. Оптимальна структура мотиваційної сфери молодшого та старшого шкільного віку.

Зовнішні особистісні мотиви - це мотиви оцінки та успіху, мотиви самоствердження та мотиви благополуччя. Мотиви оцінки та успіху, пов'язані з отриманням позитивних оцінок та досягнення конкретних результатів. У молодшому шкільному віці це найчастіше навчання за високих позначок чи вербального схвалення з боку значущих осіб (вчителі, батьків): «Щоб написати добре контрольну», «щоб батьки похвалили»[12,с. 54]

Мотиви самоствердження, пов'язані із прагненням зайняти певне становище серед однолітків, досягти певного статусу. У молодшій школі це насамперед бажання здобути певне доручення від вчителя, обійняти формальну лідерську посаду і, меншою мірою, отримати схвалення від однолітків: «Ті, хто добре навчаються, стають старостами», «Батьки похвалять». Мотиви благополуччя, пов'язані із бажанням уникнути неприємностей, не похвали. Як правило, це навчання під тиском дорослих: «Бо інакше лаятимуть»

Внутрішні процесуальні мотиви пов'язані з інтересом до процесу навчання. У молодшому шкільному віці це бажання щось робити на уроці: «Цікаво, як розв'язати завдання, намалювати малюнок...». Внутрішні результативні мотиви пов'язані з інтересом результату діяльності. У молодшому шкільному віці це бажання отримати конкретний результат: "Хочу дізнатися, яка правильна відповідь", "Хочу намалювати гарний малюнок". Внутрішні мотиви саморозвитку, пов'язані з бажанням, розвинені здібності, якості: «Хочу стати розумним»

Лише 22% мотивів вчення школяра пов'язані з власне навчально-пізнавальною мотивацією. А у третьокласників серед усіх навчально-пізнавальних мотивів перше місце займає інтерес матеріалу. Широкі соціальні мотиви займають в дітей віком молодшого шкільного віку чільне місце. Перше місце посідають мотиви вибору професії та самовдосконалення. На другому місці - мотиви обов'язку, відповідальності (у першому-другому класі – перед учителем та батьками, а у третьокласників – перед товаришами за класом).

Основним новоутворенням молодшого та середнього шкільного віку за Д.Б. Ельконін є словесно-логічне мислення. Іншим важливим новоутворенням є вміння дітей доволно регулювати свою поведінку. За Д.Б. Ельконіну, навчання має свою структуру: навчально-пізнавальні мотиви; навчальна задача та навчальні операції, які складають завдання; контроль; оцінка. Навчальне завдання є центральним компонентом, але пізнавальні мотиви виникають ще раніше – у дошкільному віці, а молодші шкільні формування є основою для подальшого успішного навчання[7,с .41].

Мотиваційна сфера молодшого та середнього школяра має певні специфічні особливості. У молодшому та середньому шкільному віці закріплюється та стає стійкою особистісною рисою мотивація досягнення. Мотивація досягнення пов'язана з двома мотивами - мотивом досягнень успіху та мотивом уникнення невдач.

Серед інших нових мотивів виділяють зізнання, схвалення із боку значних дорослих, прагнення отримати високу оцінку. Ці мотиви є

новоутвореннями, які формуються головним чином у навчальній діяльності у молодшому та середньому шкільному віці. А.К. Маркова виділила позитивні та негативні особливості навчальних мотивів молодших школярів. Позитивні: загальне позитивне ставлення до школи; широта їхніх інтересів; допитливість. Негативні: недостатня дієвість мотивів; нестійкість; мала свідомість; слабка узагальненість.

У ході навчання у молодшій та середній школі мотиви самого навчання змінюються. Загальний «нормативний» порядок зміни мотивів представлений в такий спосіб.

1. Інтерес до зовнішньої сторони перебування у школі (дзвінки, шкільне приладдя, дошка тощо).
2. Інтерес до перших результатів навчальної праці (написані цифри, букви, отримані оцінки).
3. Інтерес до процесу та змісту навчання.
4. Інтерес до способів добування знань.

Такий порядок формування мотивів навчання у молодшій школі є бажаним, але не завжди так реально відбувається. Часто формування мотивів закінчується на 3-му етапі або навіть на другому (цікавить лише оцінка). Слід сказати, що у старшому (підлітковому та юнацькому) віці інтерес до різних предметів формується по-різному, десь досягаючи 4-го, десь 3-го, а де, залишаючись на 2-му етапі[8, с.52]

У молодшому і середньому шкільному віці, зазвичай, формування інтересу до навчання негаразд сильно залежить від конкретного предмета. Зміни пізнавальних та соціальних мотивів мають певні відмінності. Пізнавальні мотиви змінюються за такою схемою: інтерес до окремих фактів – інтерес до закономірностей, принципів – інтерес до способів набуття знань

Розділ 2. Джерела мотивації.

2.1 Інтерес до змісту матеріалу.

Аналіз потреби у навчанні прояснює мотиви та цілі, з якими приходить людина до навчального закладу. Думаю, типовим прикладом може послужити дії більшості випускників шкіл, яким потрібно визначитися з вибором майбутньої професії, що вимагають спеціальних знань. Яка мета проходити навчання - здобуття професії. Мотив цього рішення - оволодіння знаннями, для ремесла, яким хоче займатися випускник школи[13, с.63].

Людина в даному випадку мотивована, тому що вона зупиняє свій вибір саме на професії заради якої збирається вчитися. Він розуміє, що від того, як він буде вчитися, залежатиме якість знань, які так необхідні в тому обраному виді діяльності. Їм рухає бажання бути затребуваним співробітником, висококласним фахівцем, мати повагу в суспільстві, а також бути корисним.

Мотивація - це головний компонент будь-якої діяльності людини. Саме внутрішня мотивація спонукає людину до виконання будь-яких дій. Щоб у навчанні включитися по-справжньому у роботу, необхідно, щоб завдання, які ставляться перед учнем під час навчальної діяльності, були зрозумілі, але й внутрішньо прийняті ним, тобто. щоб вони набули значимості і знайшли, таким чином, відгук і опорну точку в його переживанні.

Учень може бути зацікавлений і в тому, щоб завоювати повагу інших людей (мотив самоствердження), і в тому, щоб отримати ті чи інші нагороди, тому педагог повинен вчасно застосовувати заохочувальні заходи по відношенню до учнів. «Інтерес до вчення, - писав В.А. Сухомлинський, - з'являється лише тоді, коли є натхнення, що народжується від успіху ». Слова класика гуманної педагогіки ХХ століття, найкращим способом відображають суть застосування заохочувальної міри[10, с.123].

Отже, учні мають великий інтерес до школи, яка приваблює їх новизною, атрибутикою, обстановкою. Домінуючими мотивами є інтерес до

світу дорослих, спроби наблизитися до них через нову соціальну позицію школяра, встановлення та збереження позитивних взаємин із дорослими в сім'ї та школі, демонстрація особистих досягнень, самоствердження через змагальність.

Успішність навчальної діяльності спонукається як обумовленими нею мотивами, і мотивами, породженими внутрішньої позицією школяра. Пов'язані з виконанням обов'язків учня заняття викликають позитивні емоційні переживання, проте втрачають привабливість справи, які цікавили їх у дошкільному дитинстві.

У молодшому та середньому шкільному віці актуальними стають пізнавальні потреби, інтерес до розуміння способів діяльності, до процесів читання, малювання. Проте пізнавальна мотивація як така сформована недостатньо. Серед різних соціальних мотивів навчання головне – отримання високих оцінок, прагнення отримати схвалення референтної особистості. Інші мотиви - відповідальність, необхідність здобути освіту усвідомлюються, але реально не діють. Вони залишаються лише «відомими» (О.Н. Леонтьєв)[15, с.62].

Молодший шкільний вік сприятливий у розвиток мотивації досягнення успіхів у навчальній, трудовій, ігровій діяльності дітей. У молодшому та середньому шкільному віці розвивається такий мотив поведінки, як наслідування ідеалів. У школяра початкової школи вони конкретні, нестійкі, швидко змінюються під впливом нових яскравих вражень. Боротьба мотивів у молодших школярів який завжди закінчується вибором найважливішого мотиву

Як діяльність навчання має певні особливості. Д.Б. Ельконін виділяє дві основні особливості:

1. У навчальній діяльності суб'єкт діяльності стає спеціально зміненим, тобто суб'єкт навчання є одночасно його об'єктом.

2. У ході навчальної діяльності дитина набуває вміння підпорядковувати свою роботу масі обов'язкових для всіх правил як суспільно напрацьованої системи [14,с .78].

У молодшому та середньому шкільному віці навчання стає провідною діяльністю. Це означає, що формування особистості та розумовий розвиток відбувається головним чином саме під час навчання

2.2 Особливості психіки особистості школяра до сприймання інформації.

Соціальні мотиви, сприяють вихованню позитивного ставлення до навчання у молодших школярів, формуються батьками насамперед, а вчителем вже у другу. Ця група мотивів виявляється у почуттях відповідальності, обов'язку, прагненнях дітей. Серед усіх соціальних мотивів виділяють кілька великих груп мотивів за спрямованістю, джерелом виникнення та змістом[18,с .52]

Пізнавальні мотиви формуються під час вивчення різних навчальних предметів, що мають на меті поглиблення та розширення знань, навичок та умінь, прищеплення інтересу до знань та процесу їх отримання. Формувати ці мотиви допомагають як педагогічні умови процесу навчання, і індивідуальні психологічні чинники. Крім інтересів учнів, їх здібностей, потреб, нахилів, на формування пізнавальних мотивів необхідно враховувати й особливості організації вчителем навчальної роботи, які методи і прийоми він застосовує під час уроків.

Все це грає величезну роль розвитку позитивної мотивації до навчальної діяльності. У навчальній діяльності, найчастіше, учні початкової школи керуються як соціальними чи пізнавальними мотивами, у їх поєднанні, створюють найбільш сприятливий вплив на учнів з метою підвищити прагнення досягати успіху у будь-якій діяльності та інтерес до навчання. Отже, раціонально організований навчально-виховний процес, де активними

учасниками процесу пізнання є школярами, на формування навчальної мотивації, просто необхідний.

У учнів утворюється внутрішня потреба до вчення і позитивне ставлення до навчання лише тоді, коли вони можуть у навчально-пізнавальному процесі зайняти позицію активного суб'єкта. Для цього вчителю потрібно зрозуміло викладати матеріал, вміло організовувати самостійну роботу, робити необхідне для оволодіння знаннями, навичками та вміннями показувати практичну значущість навчального матеріалу, формувати життєво важливі вміння (скласти діловий документ, написати план прочитаного твору, твір тощо), вміло поєднувати різні методи, способи та прийоми навчальної роботи, вдаватися до гумору, створювати проблемні ситуації, викликати емоції, переживання подій тощо.

Велике значення на формування мотивів вчення має використання пізнавальних ігор, ситуацій пізнавальної новизни, навчальних дискусій, різних аналогій, пізнавальних протиріч, створення ситуацій успіху тощо. Аналіз ситуацій із життя також може бути методом мотивації. Він мотивує дітей навчатися безпосередньо за допомогою максимальної конкретизації знань, тісного зв'язку з особистісної значущості для учня та його оточення. Один із провідних мотивів успіху – це почуття задоволення від досягнення мети, відчуття успіху.

Створення ситуації успіху під час уроку – один із найдієвіших методів створення навчальної мотивації молодших школярів. Це зумовлюється суб'єктивним психічним станом задоволення, наслідком фізичного чи морального напруження творця явища, виконавця справи. Ситуація вважається успішно досягнуто у тому випадку, коли дитина самостійно вважає успіхом свій результат. Об'єктивною успішністю діяльності молодшого школяра вважатимуться зовнішній успіх, оскільки оцінюється якість результату дитини безпосередньо свідками даної дії[11,с .25].

Усвідомлення самої ситуації успіху, розуміння її значущості виникає у дитини лише після подолання своєї боязкості, психологічного утиску та інших труднощів.

Розділ 3. Стійкість навчальної мотивації.

3.1 Емоційний компонент як найбільш чутливий до стимулюючих впливів.

Емоції, безсумнівно, мають самостійне мотивуюче значення процесі навчання та залежить від особливостей навчальної діяльності та її організації. У процесі навчання позитивні емоції може бути пов'язані зі школою загалом і з перебуванням у ній, зумовлені рівними діловими відносинами школяра з учителями і товаришами, відсутністю конфліктів із нею; участю у житті класного та шкільного колективу; пов'язані з усвідомленням кожним учнем своїх потенційних можливостей у досягненні успіхів у навчальній роботі та подоланні труднощів[16,с .63].

Сюди ж можуть бути віднесені емоції від позитивних результатів своєї учнівської праці, емоції задоволення від справедливо поставленої позначки, позитивні емоції від «зіткнення» з новим навчальним матеріалом (від емоцій цікавості і пізніше допитливості до стійкого емоційно-пізнавального ставлення до предмету, характеризує предметом).

Також можуть виникати позитивні емоції при оволодінні учнями прийомами самостійного добування знань, новими способами вдосконалення навчальної роботи, прийомами самоосвіти. Важливість всіх названих емоцій у тому, що вони утворюють атмосферу емоційного комфорту у процесі вчення. Наявність такої атмосфери потрібна для успішного здійснення процесу навчання.

Особливо вчителю слід дбати про створення чи відновлення позитивного емоційного клімату у разі, якщо в учня склалася стресова ситуація тривалого неуспіху в навчанні, що закріпила негативне ставлення до вчителя і чи до школи, що створила конфлікт із товаришами, тривогу і занепокоєння. Не можна у навчанні культивувати такі негативні емоції, як образа, страх перед неприємностями, що походять від вчителя («двійкою»),

викликом батьків та інших.). Ці негативні емоції підтримують в учня стійку мотивацію недопущення невдачі, унаслідок чого виникає відчуття, що краще нічого не робити, ніж бути поганим учнем, у якого нічого не виходить.

У процесі навчання вчителю необхідно дбати про переважання позитивних емоцій під час навчання. Мотиваційна сфера школярів у процесі навчання зазнає різних змін. Постійно здійснюються взаємовпливи мотивів та цілей вчення - в учня відбувається народження нових мотивів вчення, які сприяють появі нових цілей

3.2. Соціальний компонент як складова мотиваційної сфери.

Соціальний компонент освітнього середовища включає просторову та соціальну щільність серед суб'єктів навчально-виховного процесу, ступінь скупченості (краудингу) та її вплив на соціальну поведінку, особистісні особливості та успішність учнів, зміна персонального та міжособистісного простору залежно від умов конкретної шкільної організації, розподіл статусів і ролей, статеві та національні особливості учнів та вчителів тощо [20,с .25].

Соціальний компонент несе у собі основне навантаження щодо забезпечення можливостей задоволення та розвитку потреб суб'єктів освітнього процесу у відчутті безпеки, у збереженні та поліпшенні самооцінки, у визнанні з боку суспільства, у самоактуалізації, тобто. комплексу соціально орієнтованих потреб. Також до соціальних мотивів відносяться і так звані позиційні мотиви, що виражаються у прагненні зайняти певну позицію у відносинах з оточуючими, отримати їх схвалення, заслужити авторитет.

Для встановлення рівня мотивації існують спеціальні методики. Не розглядаючи всіх, зупинимося лише з тих, які вчитель може використовуватиме виявлення перших двох рівнів мотивації:

- а) негативне ставлення до вчення, мотивація уникнення неприємностей;
- б) нейтральне ставлення до навчання, мотивують зовнішні результати вчення.

Для виявлення учнів, мають зазначені рівні мотивації, слід використовувати спостереження. Учні з негативним ставленням до вчення схильні пропускати уроки під приводом. Вони недбало виконують домашнє завдання, не ставлять запитання вчителю.

Вчитель може використовувати розмову з учнем під час перевірки домашніх завдань. У ході розмови вчитель запитує, які завдання викликали інтерес у учня, які були для нього важкі і т.д.

Третій метод – створення ситуації вибору. Наприклад, вчитель пропонує учневі замість занять, якщо він хоче, піти віднести пакет до сусіднього дитячого садка. При цьому додає, що пакет можна зарахувати і після уроків. Використовують також такий прийом: пропонують школяру скласти такий розклад на тиждень, який найбільше його влаштовує.

Після того, як вчитель матиме об'єктивні факти, що говорять про негативний або нейтральний рівень навчальної мотивації школяра, постане питання про причини цього. Перш ніж говорити про них, зауважимо, що вчитель має забезпечити гумані, доброзичливі стосунки з учнем. Отримані дані про учня не повинні бути предметом обговорення у класі. Учні не можна дорікати його низький рівень навчальної мотивації. Потрібно встановити причини такого стану речей. Як показали дослідження, часто причиною є невміння вчитися [21,с .145].

Це, у свою чергу, призводить до поганого розуміння матеріалу, що вивчається, слабких успіхів, незадоволеності результатом і, в результаті, до низької самооцінки. Шляхи корекційної роботи. Корекційна робота має бути спрямована на ліквідацію причини, що призвела до низького рівня мотивації. Якщо це невміння вчитися, корекція повинна починатися з виявлення слабких ланок. Оскільки в ці вміння входять як загальні, так і специфічні знання та вміння, необхідно перевірити і ті, і інші.

Для ліквідації слабких ланок слід провести їх поетапне відпрацювання. При цьому навчання має бути індивідуальним, з включенням вчителя у процес виконання дій, завдань із цікавим сюжетом. У процесі роботи вчитель повинен

відзначати успіхи школяра, показувати його поступ уперед. Робити це треба дуже обережно. Якщо похвалити учня за вирішення простого завдання, яке ніякої праці для нього не склало, то це може образити його.

Для учня це як низька оцінка вчителем його можливостей. Навпаки, якщо вчитель відзначить його успіхи під час вирішення важкого завдання, – це вселяє у нього впевненість. Конструювання учнем різноманітних засобів навчання дозволить йому краще зрозуміти матеріал, успішніше й усвідомлено виконувати завдання. Це спричинить задоволення своєю роботою. Учня з'явиться прагнення ще раз пережити успіх на цьому етапі.

Важливо підібрати нестандартні завдання. Приміром, при корекції умінь з математики, фізики, хімії можна запропонувати скласти невеликий задачник. Учень повинен оформити обкладинку, написати своє прізвище як автора книги, а потім вигадати завдання відповідного виду. Вчитель надає необхідну допомогу. Завдання, складені учнем, можна використовувати під час роботи з класом. Якщо вони сподобаються дітям, слід оголосити їхнього автора. Як правило, така робота вчителя дозволяє змінити ставлення учня до предмета, до вчення загалом.

Зрозуміло, спочатку мотивація не завжди буде внутрішньою. Але позитивне ставлення до предмета згодом обов'язково виявиться. Усі перелічені компоненти мотиваційно орієнтованого середовища тісно взаємопов'язані, що забезпечує цілісність усієї системи, що виражається в єдності реалізованих нею функцій. Лідируючим компонентом є, як відомо, цільовий блок, що визначає загальні закономірності функціонування середовища на різних рівнях розгляду процесу освіти: теоретичного уявлення, навчального предмета, навчальних матеріалів та реального навчального процесу.

Цілі й завдання процесу творення конкретизуються у відповідному їм змісті навчання, тобто. у програмно-змістовному блоці. Натомість, особливості предметного змісту, що підлягає засвоєнню, багато в чому визначають характер використовуваних методів навчання, форми організації

навчальної діяльності та коло необхідних засобів навчання, тобто. організаційно-технологічний блок.

Зазначимо, що на практиці характер підпорядкування цілей, змісту та методів навчання не залишається завжди однозначним. На різних етапах і рівнях аналізу роль провідного компонента може приймати він як зміст освіти, і методи навчання. Рефлексивно-оцінний блок має подвійне значення. З одного боку, він оцінює досягнення поставленої мети, з іншого – визначає їх постановку. Крім того, опосередковано він встановлює склад програмно-змістовного та організаційно-технологічного блоків як ефективних засобів у досягненні цілей [16,с .96].

Отже, емоційної та розумової переробки зазнає та інформація, яка якимось співзвучна з потребами учня, яка спричиняє імпульс до наступної діяльності. Хочу відзначити, що позитивний вплив на внутрішню мотивацію учня приносить тільки позитивний результат. Результат загальної успішності є в тому числі оцінкою роботи педагога, якщо учні масово не засвоюють матеріал.

У цьому випадку має бути переглянуто зміст навчального матеріалу та організація навчальної діяльності: форма, методи, прийоми. Отже, у процесі навчання мотивація грає найважливішу роль серед усіх складових процесу навчання. Правильно організований процес навчання та приклад сім'ї служать фундаментом на формування мотивів учня. Мотивація позитивно впливає на успішність навчання.

Висновки

Отже, провідним видом діяльності у молодшому та середньому шкільному віці – є вчення. Навчальна діяльність пред'являє дуже великі вимоги всім психічним процесам дитини. Формування психічних процесів у період молодшого та середнього шкільного віку тісно пов'язані з тими новоутвореннями, які притаманні цьому віковому етапу. Події, що відбуваються з молодшим школярем у школі, позначаються його подальшому особистісному розвитку.

Цей відрізок життя має високу значимість, як і визначає актуальність цієї роботи. Актуальність теми також полягає у її практичному сенсі. Розуміючи мотивацію навчання сучасних молодших школярів, педагоги можуть оптимізувати процес навчання, складати такі навчальні програми та плани, які максимально відповідають мотивам учнів, а тому гарантувати максимальний результат.

Одним із факторів успішного навчання є аналіз мотиваційної зацікавленості. Мотивація належить до одним із важливих проблем психологічного знання. На мою думку, необхідність у вивченні мотивації допомагає розуміти кращість тих чи інших вчинків особистості учня, механізми та причини діяльності людини. Тому як процес навчання охоплює практично весь період становлення особи (від навчання в дошкільному закладі, до отримання освіти в середніх та вищих навчальних закладах).

Вирішення проблеми мотивації навчання призводить до вирішення питань мотивації діяльності в цілому. Проте, варто обов'язково враховувати і те, що навчальна діяльність не замикається лише шкільно-інститутськими рамками. Вчення як вид діяльності супроводжує людину все життя. Формуванні мотивації - це широке використання різних форм, методів навчання та організації навчальної діяльності на основі результатів психолого-педагогічної діагностики навчальних можливостей, схильностей, здібностей учнів.

Проблема навчальної мотивації – одна із ключових проблем педагогіки. Якщо розглядати навчання як процес набуття індивідуального досвіду, то стає зрозумілим, що саме мотиви вчення – перші у структурі мотивів людини та багато в чому зумовлюють її активність. Важливість вивчення мотивів вчення є загально визнаною, тому існує значна кількість відповідних досліджень. Навчальна мотивація одна із найважливіших параметрів, характеризуючих психічний розвиток дитини. Багато в чому вона визначає його успішне навчання у школі.

Особливості її динаміки надають регулюючий вплив на всі аспекти поведінки молодшого і середнього школяра, грають найважливішу роль постановці і досягненні цілей, у способах вирішення кризових ситуацій, адекватної включеності до різноманітних заходів. Позбавлена внутрішніх мотивів навчальна діяльність втрачає свою самоцінність, привабливість, стаючи засобом на вирішення інших, найчастіше соціальних завдань.

Резюме

Вчення є провідним видом діяльності у молодшому та середньому шкільному віці, що ставить великі вимоги до психічних процесів дитини. Події, що відбуваються з молодшим школярем у школі, позначаються його подальшому особистісному розвитку. Успішні учні мають особливості структури мотиваційної сфери, які допомагають їм досягати високих результатів у навчанні. Однією з основних характеристик таких учнів є високий рівень мотивації до навчання. Вони мають чітку мету, яку бажають досягти, та вірять у свої можливості. Більше того, мотивація належить до важливих проблем психологічного знання, тому вивчення мотивації допомагає розуміти кращість діяльності особистості учня. Розв'язання проблеми мотивації навчання може призвести до вирішення питань мотивації діяльності в цілому. Проблема навчальної мотивації є ключовою в педагогіці.

Learning is the leading activity in junior and middle school age, which makes great demands on the child's mental processes. The events that happen to a younger student at school affect his or her further personal development. Successful students have features of the structure of the motivational sphere that help them achieve high academic results. One of the main characteristics of such students is a high level of motivation to study. They have a clear goal they want to achieve and believe in their abilities. Moreover, motivation belongs to the important problems of psychological knowledge, so the study of motivation helps to understand the excellence of the activity of the student's personality. Solving the problem of learning motivation can lead to the solution of the motivation of activity in general. The problem of educational motivation is a crucial thing in pedagogy.

Список використаних джерел

1. Вікова і педагогічна психологія: Навч. посіб. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. 2-ге вид. – К.: Каравела, 2018. – 400 с.
2. Геля А. А. Роль сучасних інформаційних технологій у навчанні іноземних мов у початковій школі А. А. Геля Наукові праці студентів Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <http://www.psyh.kiev.ua>
3. Гонтаровська Н. Б. Інтенсифікація навчання молодших школярів у контексті інноваційного освітнього середовища Н. Б. Гонтаровська Відкритий урок. – 2013. – №1. – С. 52–55.
4. Гословська І. Г. Формування позитивної мотивації навчання в молодших школярів на уроках математики І. Г. Гословська, С. О. Скворцова Наука і освіта. – 2010. – №6. – С. 18–24

5. Гулеватий В. Л. Шляхи підвищення мотивації навчання В. Л. Гулеватий. – Вінниця, 2016.
6. Гуманізація процесу навчання в початковій школі : навчальний посібник за ред. С. П. Бондар. – К. : Стилос, 2017. – 256 с
7. Дегтярова Г. А. Підготовка вчителя до проведення сучасного уроку в умовах інформатизації освіти: [навч.-метод. посібник] Г. А. Дегтярьова, Т. В. Папернова; [за заг. ред. Л. Д. Покроєвої]. – Х. : Харківська академія неперервної освіти, 2019. – 220 с.
8. Загальна психологія: підруч. для студентів вищ. навч. закл. С.Д. Максименко, В.О. Зайчук, В.В. Клименко, В.О. Соловієнко. За заг. ред акад. С.Д. Максименко – К.: Форум. – 2017. – 543с
9. Захарова А. М. Розвивальне навчання в початковій школі А. М. Захарова Психологія і педагогіка. – 2019. – №1. – С. 21–27.
10. Канюк С.С . Психологія мотивації: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2012 – С. 238-248
11. Канюк С.С . Психологія мотивації: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2017 – С. 238-248.
12. Климчук В.О. Феномени розвитку внутрішньої мотивації В. О. Климчук Соціальна психологія. – 208. - №6 (32). – С. 70-77.
13. Коваленко О. Е. Мотивація навчальної діяльності. Методика професійного навчання О. Е. Коваленко, Н. В. Корольова. URL: <http://forca.com.ua> kniginavchannyametodika-profesiinogo-navchannya.html
14. Коломієць Н. Інтерактивні технології в особистісно орієнтованій освіті учнів початкових класів Н. Коломієць Відкритий урок. – 2010. – №17-18, вересень. – С. 12–15
15. Кузнецова І. В. Розвиток пізнавального інтересу і творчої активності учнів І. В. Кузнецова Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2017. – № 1.

16. Кузьмінська О. Г. Розвиток пізнавальної активності старшокласників на уроках інформатики О. Г. Кузьмінська Інформатика. – 2003. – № 2.
17. Лала С. Формування мотиваційного компонента навчальної діяльності як засіб створення ситуації успіху: З досвіду роботи Сільська школа України. – 2017. – № 9. – С. 15-18
18. Малихіна О. Особливості мотивації учіння дітей молодшого шкільного віку О. Малихіна Початкова школа. – 2018. – №7. – С.51–54.
19. Мар'яненко Л. Рекомендації для педагогів щодо вміння формувати пізнавальний інтерес і пізнавальну потребу в молодших школярів Л. Мар'яненко Практичний психолог: школа. - 2018. - № 3. - С. 40–48.
20. Набой С. Шляхи інтенсифікації навчання у початковій школі С. Набой Початкова школа. – 2019. – №11. – С. 1–5.
21. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : [підручник для студентів вищих навчальних закладів] Олександра Яківна Савченко. - К. : Грамота, 2012. - 504 с.
22. Циганенко Г. Безоціночне навчання як важлива умова розвитку мотивації досягнення успіхів Г. Циганенко Початкова школа. – 2018. – №9. – С. 22–24.
23. Шелехова Г. Формування мотивації української мови в учнів основної школи Галина Тарасівна Шелехова Теоретична і дидактична філологія: збірник наукових праць Випуск 12. - Переяслав Хмельницький, ФОП Лукашевич О. М. 2012. - С. 129 - 134
24. Шопіна М. О. Розвиток мислення дітей 5–9 років та підлітків М . О. Шопіна Практична психологія та соціальна робота. - 2018. - № 9. - С. 60–72.

- 25.Штепа О. С. Мотиваційне здоров'я особистості О. С. Штепа
Практична психологія та соціальна робота. - 2019. - № 8. - С.
1-4